

Komentaras

2015 06 11

Kada pradės kilti palūkanų normos?

Jau kurį laiką rekordinėse žemumose strigusios palūkanų normos už paskolas džiugina ne vieną banko paskolą turinčią šeimą. Lietuvos banko duomenimis, vidutinės palūkanų normos, taikomos naujų būsto paskolų turėtojams, pernai metų lapkričio mėnesį slystelėjo žemiau 2 proc. ir šiuo metu tesiekia 1,9 proc. Tai yra istoriškai žemiausias lygis ir šiandien belieka tik juo mėgautis.

Tačiau Lietuvoje būsto paskolos sudaro didžiąją dalį – t.y. 80 proc. – viso namų ūkių įsiskolinimo ir jos dažniausiai imamos ne vieniems ir net ne penkeriems metams. Tad natūralu, kad ilgam laikotarpiui savo likimą su banku susaisčiusiems gyventojams kyla klausimas, **kiek ilgai truks šis „pinigų išpardavimas“ ir kas bus po jo?** Taipogi šis klausimas neduoda ramybės turintiems santaupų – nulinės palūkanų normos už indėlius bankuose susilaukia itin didelio nepasitenkinimo.

Eurą įsivedusi Lietuva palūkanų normų tendencijas importuoja iš euro zonos. Todėl norėdami nuspėti, kokį palūkanų receptą ateityje pateiks Europos centrinis bankas (ECB), esame priversti atidžiai stebėti euro zonos ekonomikos sveikatos būklę ir įvertinti jos raidos perspektyvas. Užsitęsęs euro zonos ūkio sąstingis priverė ECB šių metų kovą išsitraukti sunkiąją artileriją – pradėti kiekybinį skatinimą. Įšvirksdamas po 60 mlrd. eurų per mėnesį į tarpbankinę rinką ECB tikisi tokiu pertekliniu likvidumu sutepti užrūdijusį regiono ekonomikos variklį. Grynųjų lavina užlieti ir neigiamų palūkanų už indėlius ECB į kampą užspeisti komerciniai bankai, teoriškai, turėtų būti priversti didinti kreditavimą namų ūkiams ir įmonėms. Pigios ir gausios bankų paskolos turėtų paskatinti šiuos ekonomikos dalyvius aktyviau naudoti ir investuoti. O didėjanti paklausa natūraliai priverstų prekes kuriančius ir paslaugas teikiančius verslus sparčiau suktis. Tai ilgainiui sužadintų spaudimą kainoms atsitiesti.

Šiuo metu ECB džiūgauja stebėdamas pirmuosius kiekybiniu skatinimu sulaistytos euro zonos atsigavimo želmenis: vartotojų pasitikėjimo rodiklis yra aukščiausias nuo 2007 m., mažmeninės prekybos apyvartų apimtys yra didžiausios per pastaruosius ketverius metus, nebekrenta ir euro zonos bankų privačiam sektoriui išduotų paskolų portfelis. Atpigusio euro ir itin žemų naftos kainų paskatinta euro zonos ekonomika šių metų pirmąjį ketvirtį išspaudė ir visai solidų 0,4 proc. ketvirtinį BVP augimo tempą, kuris viršijo atitinkamus JAV ir Jungtinės Karalystės rodiklius. Tačiau tai dar tik pirmas žingsnis pergalės link, o ECB šiuo metu vykdomos beprecedentės skatinimo programos neketina keisti bent jau iki 2016 m. rugsėjo. Palūkanų normų didinimo ciklą ECB pradės infliacijai pasiekus tikslinį beveik 2 proc. lygį.

Tuo tarpu stebėdami JAV ūkio tendencijas, finansų rinkų dalyviai aktyviai spėlioja, kada Federalinių rezervų sistema (FED) ims kelti bazines palūkanų normas. Tiek atsitiesusi bazinė infliacija, tiek solidūs darbo rinkos rodikliai byloja apie tvirtą pagrindą, nuo kurio spiriasi didžiausia pasaulio ekonomika. Tad šiuo metu tik kelių ketvirčių klausimas, kada FED pradės kelti bazines palūkanų normas. Vertinant abipus Atlanto esančių centrinių bankų bazinių palūkanų normų istoriją matome, kad pinigų politikos ciklai juda daugmaž koja kojono. Tai lemia tiek globalios finansų rinkos, tiek nykstantys tarpvalstybiniai realaus sektoriaus srautų barjerai. FED pradėjus monetarinio griežtinimo ilgainiui analogiškus žingsnius bus priverstas daryti ir ECB.

Pasakyti konkrečią datą, kada palūkanų normos ims riestis aukštyn, šiandien yra neįmanoma. Euro zonos makroekonominė sveikata vis dar labai šlubuoja ir tai lemia ne cikliniai faktoriai, o chroniškos ligos. Pietų valstybėms įsibėgėti trukdo milžiniškos skolos, struktūriniai barjerai, žemas konkurencingumas, didelis nedarbas ir politinis nuovargis dėl užsitęsusios fiskalinio diržų veržimosi politikos. Visgi naivu būtų tikėtis, kad tokia palūkanų normų aplinka tęsis dešimtmečiais. Todėl svarstantiems ilgalaikio būsto kredito variantus, būtina rimtai apgalvoti ir fiksuotų palūkanų normų atvejį taip apsidraudžiant nuo palūkanų normų nepastovumo rizikos.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

Mob. tel. +370 620 78373

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba